

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
Budapest, VI. Váczikörut 23
hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt. —
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Nem kérünk belőle! Megjegyzések dr. Leon S. indítványára. Dr. S. B-től. — Kohn Dávid. Tárca-czikk. Szabolcsi Miksától. — Dr. Hildesheimer Izrael. Hetvenedik születése napjára. Két cikk. Irta dr. E ny e d i Mátvás. — A bibliaoktatás kérdéséhez. S t a r k Samu, nyitrai hitoktatótól. — Antiszemitizmus a porosz Urakházában. — A pesti Chevra-Kadisa. — Néhai Lów Lipót . . . — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

J E L I G É N K:

Nem e g y atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem e g y Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvér
testvére ellen!

Malachi 2. f. 10. v.

Nem kérünk belőle!

Megjegyzések dr. Leon S. indítványára.

Nagyon jó dolgunk van, hála Istennek. Rá-érünk a szomszédok bajával törödni. Tegnap a kedélyes bécsiiek, ma az alapos berliniek ajtaja előtt söpörjük a szemetet, a sarat, a mivel az ottani hitsorsosokat megdobálják.

Régi közmondás, hogy az lesz a mocskosabb, a ki a sarat veti, s nem az, a ki felé röpül; s ezt nagyon jól tudhatná az olyan böles testület, a milyennek a német urakházának kellene lennie.

Az után a határozat után, mely szerint a Pfeil indítványára elvben kimondották, hogy az egyházi czimmekkel nem bíró iskolákban a keresztény és zsidó tanulók külön osztályokban helyeztessenek el, bizvást várhatunk legközelebb egy indítványt ama bizonyos sárga folt behozatala tekintetében.

Mi szolgáltattott okot erre az indítványra?

Egy rabbinus, a ki fiából modern tudóst akart nevelni s ezért őt nyilvános középiskolába járatta, folyamodással járult a kultuszminiszterhez, hogy fiának szombati napon a jegyzés, írás, rajzolás elengedtesék.

A miniszter helyt adott a kérelemnek. Jött egy második, harmadik, századik rabbi, vagy ta-

nító a lelkiismereti szabddság szent nevében, hivatkozott a precedensre s a miniszter következetességből is tovább osztogatta a privilégiumokat.

A német zsidók nagy üdvivalgásokba törtek ki a junker szellemtől elnyert eme hatalmas vívmány fölött s nem akadt közöttük, a ki hitfeleinek örömszájába teli torokkal kiáltotta volna: Timeo danaos et dona ferentes!

A következők igazolják, hogy szükség lett volna az ilyen intő szövegre, s a magyar zsidóság bizvást intő példa gyanánt tekintheti azt a fejvesztett kapkodást, melyet német hitsorsosainknál a Pfeil-féle indítvány elfogadása, s már ezt megelőzőleg Gossler vallásügyi miniszter célzatos nyilatkozatai, melyekkel a tárthatatlan helyzetre rá mutatott, előidézték.)*

S ki tagadhatná, hogy paedagógiai szempontból valóban vagy abban kell megnyugodnia a német zsidóságnak, hogy a tanulók felekezet szerint való elkülönítése keresztülvitessék, vagy le kell mondaniok arról a kedvezményről, hogy gyermekeik a szombatot szigoruan megtarthassák.

*) E pontra nézve korántsem értünk egyet a tisztelt cikkíró urral, ki körülbelül ugyanabba a hibába esik, melyet fejtegetése folyamában a berlini »mentő«-nél gáncsol. Az antiszemita indítvány semmi másról nem tesz bizonyosságot, mint arról, hogy — antiszemita, de a világeért sem arról, hogy a német zsidók helytelenül cselekedtek, midőn azon voltak, hogy magasabb iskolákat látogató gyermekeik is megszentelhessek a szombatot.

Amabban nem szabad megnyugodniok, emezt az állapotot pedig maguk akarták előidézni. Tessék itt igazságot tenni, s tessék azt mondani, hogy a vallásügyi kormányt reakzionárius szellem vezeti.

Annyi bizonyos, hogy Németországban a zsidóság helyzete méltán fölkelte a kebelében élő jobbaknak aggodalmát és buzgó törekvését egy jobb kor teremtése iránt. Mozgásba jön a »szürke theoria«; cikkek, röpiratok és vaskos könyvek árasztják el az olvasó asztalt, melynek környékezői jelszavul azt adták ki: segíts magadon!

És méltán. A zsidóságnak magának kell minden életre valóságát latba vetnie és érvényesítenie, ha végét akarja látni azoknak a szomorú állatiztelet érte a bátraknak, kik a vallásosságot a miveltéssel ilyen uton is összegyűjtetni igyekeznek. Pfeil gróf indítványa ép oly kevésbé fogja meglátorítani a német zsidókat vallásosságukban, mint a hogy nem fogja rábirni az osztrák zsidókat Schönere arra, hogy hazaárulók legyenek, mert ez neki jobban tetszenék, vagy Türk arra, hogy kivándoroljanak, mert neki utjában vannak. Mindenesetre jobb volna, ha nem kellene minden egyes jámbor zsidónak külön kiváltságokat kérni arra, hogy iskolába járó fia a szombatot megtarthassa, hanem megadná neki törvény, vagy rendelet ezt a jogot, de másrészt nem szabad szem elől tévesztetni, hogy a szombat megtartása következményei kizárólagosan az illető tanulóra esnek vissza. Ha visszamarad a nem irás által, tessék egyszerűen megbuktatni, de ne azt hazudni, hogy meghomlasztja a tanrendel. Tisztelt cikkiró ur meg lehet győződve a felől, hogy Pfeil gróf szemernyivel sem volna kisebb antiszemita, ha a zsidó tanulók esetleg mind irnának szombaton. A zsidóság különben sokkal veszedelmesebb Hámánok elől sem hátrált meg. Szerkesztő.

poloknak, miktől ma a feje kábul és miktől arca szégyenpirban ég.

Ime, legközelebb ilyen jó szándékkal került ki a sajtó alól egy füzetke, melynek szerzője, dr. Leon S. »Unser heutiges Judenthum« czim alatt önkritikát gyakorolva földie fölött, azokat a szerinte praktikus eszközöket adja a nyilvánosság tudomására, melyek hivatva volnának a hazájában uralkodó sötét előítéleteknek gátat vetni s a zsidóság szeplőtlen politikai, polgári és társadalmi jogait teljes mértékben megalapítani.

Abból indul ki a röpirat szerzője, kitől az óles, logikus gondolkodást nem lehet elvitatnunk, hogy a vallásnak ama külsőségeit, melyek a természetes észszel és a modern korszellemmel össze nem férnek, el kell vetni; mert ezek legtöbbször az államban külön állásra és kivételekre vezetnek, holott a vallás gyakorlatának az állam követelményeinek alárendelve kell lennie.

De tovább megy Leon dr. és a társadalomnak is megadja ugyanazt a nagy hatalmat, amit az államnak; azt kívánja, viselkedjenek hitfelei a vallás külső, nyilvános gyakorlatában úgy, hogy zsidó-voltuk a más felekezeteük, a társadalom által a világért észre ne vétessék.

A családi körben, a templomban — ugymond — minden megmaradhat a régiben, de

Kohn Dávid.

— Van-e az osztályban valaki, ki tud zsidóul? kérdezé e héten dr. Baráth Ferencz, a fővárosi kálvinista gymnázium irodalom történeti tanára a VII. és VIII. osztálytól. — Ugy látszik, nincsen, folytatá sajnálkozva, miután felhívására senki sem jelentkezett; kár! sok nehézségen mehetnénk keresztül, ha valaki a héber szöveget értené. Alig lehet rájönni így a fordítás értelmére (a jeles aesthetikus a 15. századból származó magyar zsolttárfordítást magyarázta épen), míg ha volna valaki, ki tud zsidóul, az eredeti nyomán csak kitalálnók, mit akar a fordító mondani. De hogy is van az, hogy az izraeliták közül egy sem ismeri a héber nyelvet? Bezzeg ismerte Kohn Dávid; meg is látszik rajta!

A tudós profeszor ur elmondta aztán, hogy a míg Kohn Dávid járt a kálvinista gymnáziumba, a régi magyar bibliafordítás magyarázása valóságos lelkiöröm volt neki. Kohn Dávid a héber szöveget tartotta maga

előtt, melyet különben könyv nélkül ismert, és ha előfordult valami ismeretlen régi magyar szó, ő meg tudta mondani, a héber szöveg melyik kitételének felel meg az, mi az illető héber szónak a gyöke és hányféle jelentése lehet; így aztán mindig megtalálták a régi magyar szónak is értelmét. — Nem is volt még ennek a gymnáziumnak olyan tanulója, a milyen Kohn Dávid volt. Phaenomenális fiu! Mikor a hetedik osztályba járt, ő maga nyerte el az önképző egyetösszes pályadíjait, számszerint ötöt.

De Kohn Dávid nemesak a gymnáziumnak volt esodált tanulója, hanem ott is, hol pályadíjakat nem irnak ki, a pesti Talmud Tórában, melyet a gymnáziummal egy dejuleg látogatott, oly mérvben vonta magára tanárai figyelmét, hogy ezek az utolsó években egyenesen kijelentették előtte, hogy biz ő abban az intézetben már mit sem tanult, de felszólították, járjon el hozzájuk lakásukra, hol készséggel beavatják a zsidó tudományok mélyébe. És Kohn Dávid örömmel engedett a felszólításnak, mi — Barát Ferencz pro-

az utcán szünjék meg minden rituale, mert a legkisebb is alkalmas arra, hogy szemet szurjon.

A zsidó ünnepek megrövidítésén kívül leg-radikálisabb kétségtelenül azon eszméje, hogy a szombat nyugalma vasárnapra tétessék át.

Nem új eszme; s ha el tudunk is tekinteni a szombat mindennemű történelmi jelentőségétől, ha elfogadjuk is a hetedik nap megszentelésének általánosan emberies és közgazdasági szülő okát, nem tiltakozik-e Leon dr. terve ellen a legpraktikusabban gondolkozó zsidó is, föltéve, hogy van benne elég önérzet arra, hogy létének jogát minden koncesszió nélkül is el akarja ismertetni?

Melyikünk fogja pirulás nélkül azt mondani: T. keresztény társadalom! Te véteknek tartod, hogy én szombaton ülöm meg a hét nyugalmát, hogy én szombaton ünnepi ruhában járok és nem dolgozom; tehát ezennel lemondok erről a magasztos hagyományról, illetőleg olyan napra teszem át, a mikor neked kelle-mesebb.

Világos, hogy ezt a koncessziót nem az egész keresztény társadalom, hanem épen azok várják, ha ugyan várják, a kik nem a legjobb barátaink.

S vajjon azután meg fog-e szünni minden gyűlölet, szeretni fognak-e bennünket, a kik ma reánk kígyót, békát kiáltanak?

Nem az-e ezeknek a szemében a legfőbb vétek, hogy zsidók vagyunk, hogy egyáltalában létezzünk?

Lesz-e határ, a hol az engedmények terén megállást lehet vezényelnünk?

Először odadobjuk a szombatot, azután az ünnepeket, majd kikeresztelkedünk, hogy ebben az új minőségben legyünk a botrány kövei, s akkor majd előáll megint az örökké bolygó gyűlölet és kifogásolni fogja, hogy még mindig élünk.

Lesznek aztán Moab táborában olyanok is a kik hitehagyott voltunkat fogják szemünkre lobbantani s ezzel fogják igazolni vádjaik jogosultságát.

Nem; az, a mit Leon dr. óhajt, az praktikusnak nem elég praktikus, de a gyávánál gyávább. S hozzá meghátrálás volna ott, a hol legnagyobb a zsidóság erőssége.

Én istenem, ha a zsidóság a vallásos szokások dolgában koncessziókat akart volna tenni azokon kívül, miket a korszellemnek amugy is önként meghozott és veszély nélkül meghozhatott, s megkezdte volna az engedményeket, a mikor szorongásai megkezdődtek, tehát ezredévek előtt, mi volna akkor ma a zsidóságból?!

Leon dr. röpirata elég plausibilis módon tárgyalja a kérdést, de ép oly meggyőző színezettel ki lehetne azt is mutatni, hogy legprak-

foszor ur szavaival élve — meg is látszik rajta.

Nem lehet szándékom megírni az alig 21 éves fiatal ember életrajzát. De nem lehetem, hogy a »foglalkozásról« ne szóljak, melyet magának választott és melyet 6 év óta ritka következetességgel űz. Kohn Dávid ur 15 éves kora óta pályadíjak elnyerésével »foglalkozik« és ebben a »mesterség«-ben oly gyakoroltságot sajátított el magának, hogy ismerősei, midőn folyó hó 7-ikén akadémiai díjat nyert, egész határozottsággal állították, hogy az egyetemi díjából is fog »egynehányat« elvinni, a mely bizalomnak Kohn Dávid becsülettel meg is felelt.

Első pályadíját mint VI. osztálybeli gymnazista elég sajátos nehézségek mellett nyerte el. Fennemlített kiváló tanára ugyanis a gymnázium önképző egyesület számára pályadíjat írt ki egy lélektani alapon nyugvó elbeszélésre, mely Baksaynak »Egy kopott naplóból« című elbeszélés nyomán készítendő. Az olvasó egyesület diszgyűlésén a tanár referált a beérkezett dol-

gozatokról, melyek közül csak kettő érdemelt figyelmet. »De ezek közül is az egyiknek csak szép nyelvezete, zamatos magyarsága érdemel dicséretet; tárgya azonban gyermekes és a feldolgozás selejtes. A másik beérkezett dolgozat nem dicsekedik ragyogó nyelvezettel, még kevésbé kifogástalan magyarsággal, sőt sok benne a germanizmus, de tárgya oly komoly és a feldolgozás oly meglepő, hogy nem hihetem, hogy gymnazista írta. A sötét humor, a pompás fordulatok és a dolgozatnak egész felfogása érett és nagy írói tehetségre vall; szerintem a beküldő egy jelesebb német író elbeszélését plágizálta, mire természetesen díjat kiadni nem lehet. A kitűzött díjat tehát ily körülmények közt egyáltalán ki nem szolgáltatathatom. »A lesújtó ítéletre egyikszélső padon lángható arczezal és villogó szemekkel egy 15 éves síheder emelkedett fel; »tanár ur«, szólt, a dolgozatot, melyet a németből lopottnak méltóztatik bélyegezni, én irtam. És hogy tévedni tetszik, azt könnyen bebizonyíthatom. Tanár ur ugyanis egészen elfelejtette, hogy az elbeszélést Baksay egy elbeszé-

tikusabb — bár ép oly gyáva — dolog lenne, ha magát a zsidóság felekezet nélkülinek deklarálná, vagy sok teketoria nélkül a keresztelő viz alá menne.

Mert hát a szerző hitrokonainak a czélszeszerűség iránt való érzékeit igyekszik tette in-dítani, s feledi, hogy a ki hátrál, az elveszti a talajt lábai alól.

És végtére is, máshova vezet-e a röpirat logikai fonala, mint a feszület lépcsőjére; mire volna jó azt az átmeneti stádiumot megteremteni, a melyben megállapodásról szó sem lehet?

Azok, a kik elhagyják a zsidóság kebelét, azok mind a Leon dr. recipéje szerint gondolkodnak és éreznek, mind fájlalják a nyomást, mely zsidó voltokra nehezedik, s tulajdonképen azok sem akarnak ám keresztényekké lenni, csak azt akarják, hogy zsidóságukról ne tudjon, ne lásson a világ, s meghozzák e czélből a konczessziót egyszerre, a mit az »Unser heutiges Judenthum« szerzője részletekben akar megadni.

Kedvünk volna azt mondani, hogy az utóbbiban az önérzet nem több, de kétség kívül kevesebb a bátorság. Mindenesetre remélni akarjuk, hogy a német zsidóság nem hallgalja meg a gyávaság hangját, ha még oly hivogatóan szól is.

Dr. B. S.

Dr. Hildesheimer Izrael.

Hetvenedik születése napjára.

— Két cikk.

Irta Dr. Enyedi Mátyás.

II.

Hildesheimer május 17-én tölti be életének hetvenedik évét; ebből hatvan évet saját művelésére s tökéletesítésére s egyidejűleg egy félszázadot hitsorsosai legkülönbözőbb érdekeinek előmozdítására fordított. Elmondjuk-e, mit tett s mit tesz még ma is e hetvenéves ifju, — mert ifju ő rajongó lelkesedésben s lankadhatatlan munkakedvben, tervelésben és kivitelben egyaránt — hogy mit végzett ez ifju agg hetvenéves élete folyamán községe s iskolája, a zsidóság és a val-lás érdekében? Elmondjuk-e, mint küzd a fáradhatatlan elvharczos és hithős még ma is a zsi-dóság magasztos eszméiért különösen s az em-beriség fenséges ideáljaiért általában? Vagy el-mondjuk-e, mint dolgozik e ritka férfiu napestig mint tudós és mint publiczista, mint rabbi és mint tanár, mint a szegényeknek atyja és mint a sors mostoha gyermekeinek őrangyala? Beszéljünk el apró történeteket elzüllött árva fiuk-ról, kiket ő gazdagokká — dupla értelemben, mert szellemileg és anyagilag gazdagokká — tón?

Vagy vázoljuk-e működését, melyet mint az orosz zsidók eltelepítésének s szentföldi hitsor-

lőse mintájára kellett megírni. Tessék összehasonlítani dolgozatomat Baksayéval, nem lépésről lépésre köve-ti-e ennek nyomát? ha tehát plágium a dolgozatom, nem én plagizáltam, hanem Baksay. Tanár ur külön-ben a német írók sem nevezte meg, kitől elbeszélése-met állítólag kölcsönöztem. Hogy a jövő évi pályá-díjak kiírásánál már jobban méltóztatik majd ismerni és plágiumok elkövetésével gyanusítani nem fognak, erről biztosítom tanár urat.« Kohn Dávidnak, mert a felszólaló ő volt, igazságot szolgáltatott a profeszor ur és a kitűzött díjat első elhatározása ellenére a megem-lített két beérkezett elbeszélés közt megosztotta, de a fiatal diák is fényesen beváltotta szavát.

Öt dolgozatra hirdetett pályadíjat a rákövetkező évben az önképző egylet, és Kohn Dávid mind az ötre pályázott, és mind az ötöt elnyerte.

A jutalmazott dolgozatok a következők:

1. Latin prózai műfordítás.
2. A Hóra-lázadás.

3. A villamosság története a galvanizmus felfe-dezéseig.

4. Verseghy »Tiszta Magyarság«-ának kritikai méltatása.

5. A fajok eredetere befolyással bíró körülmények.

Ha Kohn Dávid azonban azt hitte, hogy a pla-gizálás gyanujának már nem tehetik ki, tévedett. Az említett 5 dolgozat közt volt egy, melyről tanára, Dapsy László, az érdeemes Darvinfordító és természettudós sehogyssem hihette el, hogy azt egy 16 éves gymná-zista írta. A Kohn Dávidnak roppant becsületére való kritika, melyet Dapsy fennemlített »A fajok crede-tére . . . ezimű 80 oldalas dolgozat utolsó lapjára írt, így hangzik:

»E dolgozat oly komoly tanulmány és higgadt megfontolás eredménye, oly helyes konkluziókkal rendelkezik, hogy alig hihetőnek látszik, misze-rint azt egy gymnasiumi tanuló írta. Ezért jó

sosaink segélyezésének céljából megindított internacionális akció egyik vezérlő tagja s ennek körén kívül is kifejt? S hogy csak egyet — az utolsót — ragadjuk ki mentő tettei nagy tömegből: nem-e Istennek tetsző dolog volt, hogy a lefolyt télen rövid néhány hét alatt 72,000 márkát meghaladó összeget gyűjtött a dühöngő nyavalyától és féktelen vallásos rajongástól halálra üldözött szerencsétlen bagdadi hitrokonaink számára, mely összeghez a mi hazai zsidóságunk is — hihetetlen, de való — 800 frttal járult?

Avagy szóljunk-e végül jelleméről, vallásosságáról, bőkezűségéről, szeretetreméltóságáról s egyéb fényes tulajdonságairól, elismételve s kiegészítve azt, mit más helyütt egyéb alkalommal elmondottunk róla? . . .

Nem, egyiket sem teszszük. E nagyszerű élet koránt sincs még befejezve — peregjen élte fonala még számos évekig! — e kiváló szellem szárnyra fog még kelni s tág köröket rajzolni a jelenkori zsidóság történelmében, melyek képét még nagyobb méretűvé, emléket örökkévalóvá fogják tenni. Ma a kép hiányos, a világítás haránt eső volna; egykoron emberileg tökéletes leszen az, merőlegesen teljes emez.

Ama napon pedig, melyen berlini barátainak ovációi körül fogják őt özönlenni, a világ minden részében szétszórt tanítványai is — mert számuk százakra rug — forró imát fog-

nak a Mindenható trónjához felküldeni: »Adj, Uram, erőt s egészséget, békét s boldogságot s mindenek felett hosszú életet második atyánknak, szeretett tanítónknak, Hildesheimer Izraelnek!« Lelkünk mélyéből csatlakozunk azok sergéhez, kik forró jókívánataikkal környezik e szép napon a szeretett mestert; hódolatunkat nagysága előtt pedig nem fejezhetjük ki méltóbban, mint ama kívánattal: Sok oly férfit a zsidóságnak, mint Hildesheimer Izrael!

A bibliaoktatás kérdéséhez.

E tisztelt lapok mult heti »Hittárok« czimű vezércikke leplezetlenül oly igazságokat bocsát világgá, melyek széles körökben méltó föltűnést keltettek. Hisz a tanügy terén működő, őseink vallásához ragaszkodó független elemek már évek óta tarthatatlannak jelzik a biblia-tanítás körül észlelt állapotokat és a lelkes czikkiró jól válogatott és ügyesen csoportosított, de semmi esetre sem tulzott illusztrációival bizonyára megtette a máskülönben indifferens nagy közönségnél is azt a hatást, a melyet a szent ügy érdekében elérni kívánt. Hiszszük, hogy a hazai zsidóság intező körei — felekezetünk jövőjére való tekintetből — ugy az orthodox, mint a kongressusi párt részéről szintén be fogják látni, hogy a hitoktatás rendezésével legfőbb ideje, hogy foglalkozza-

volna azt nyomozni, hogy nem más irta-e, vagy nem Darwin valamelyik munkájának plagiuma-e. Ha ez esetek nem állanak, mindenesetre nagy kitüntelést érdemel.

Budapest, 1886. május 29.

Dapsy.«

Kohn Dávid, ki nem nyugodott, míg tanárának kétséget nem tűrő módon be nem bizonyította, hogy a kiváló dolgozatot egyedül ő teremtette: joggal büszke híres tanára e kritikájára.

És a csodaifju, a mellett, hogy osztályában folytonosan első eminens volt, folytatta a pályadíjak nyereségének »mesterségét«, (tessék másnak is erre a mesterségre adni magát); mint VIII. osztályu tanuló a következő dolgozataival nyerte el az iskola önképző egyletének pályadíjait:

1. A satira-irodalom fejlődése Apáthytól Aranyig.
2. Elbeszélés.
3. Görög műfordítás.

És Kohn Dávid nem tett le »szokásáról« a főiskolán sem, de hű maradt magához abban is, hogy a legszorgalmasabbak és legjobb diákok közt a legelső helyet biztosította magának, (indexe kiállításra méltó); mint első éves joghallgató »A capitulare-törvényhozás története és hatása a népjogokban« czimű nagyobb dolgozatával egyetemi díjat nyert, melyhez abban az évben még egy másik díj is járult, melyet g y o r s i r ó i versenyen nyert. Mint II-od éves már két egyetemi díjat nyert a következő két munkájáért:

1. A bizonyítási teher elmélete.
2. A létminimum adómentessége.

Ily nemes ambíciók és ilyen eredmények után csaknem természetes, hogy a 20 éves ifju a magy. tud. akademiáig emelte fel szemeit. Hisz sóvárgott elyziuma ez minden fiatal írónak és tudósna, sőt nagyon sok kipróbált szellemi bajnoknak is, ki az akadémiai dícsőség édes gyümölcsét még meg nem izlette. Kohn Dávid egy oly tárgyat választott az akadémia megostromlására, melyhez csak kevesen nyulnak; száraz, de a ke-

nak. Egy kiváló rabbik által kidolgozott hitoktatási tanterv volna cikkíró nézete szerint az eszköz, a melylyel a bajnak elejét lehetne venni. Engedje meg t. cikkíró ur, hogy rámutassak a baj forrására, akkor talán az általam ajánlandó gyógyítási módhoz is hozzájárul.

Hitetlenség, lelkiismeretlenség, tévtanok hirdetése ellen nem óv meg sem részletes tanterv, sem ki- és approbált tanmód; az egyedüli védő eszköz itt a törvénybiztosítta és a józan észsugallta jog: az ellenőrzés. A részletes hitoktatási tanterv kidolgozása, különösen pedig a tanczél meghatározása leginkább helyi körülményektől van feltételezve, de legyen ez mindig az illető iskolaszék — a melynek mindenütt a pap is tagja — és a tanító vagy tanítótestület kölcsönös megállapodásának eredménye. Mit tanít például a tapasztalás. Az országos izr. tanító képző intézet gyakorló iskolájának tanterve szerint — a mint az a tanítók hivatalos lapjában néhány héttel ezelőtt közölve volt — nevezett tanintézetben a II. osztályban 126, a III. ban 180 és a IV. ben 222 verset fordítanak az eredeti szövegből egy tanév alatt, míg pl. Nyitrán a III. osztály tananyaga a biblia fordításból kétszer akkora, mint a gyakorló iskola 3 osztályáé együtt véve. Nem aka-

rok ezuttal paedagogia-didaktikai szempontból az előbbinek vagy utóbbinak helyessége mellett kúndzsát törni, csak annak bizonyítására hoztam fel ezt, hogy a tanterv megállapítása, ide értve még a héber tanításra fordítandó órák számát is, a helyi viszonyokkal van szoros kapcsolatban.

A t. cikkíró ur a hitoktatás körüli bajok fölemlítésénél kifejezést ad azon személyes tapasztalataim alapuló meggyőződésének, hogy »nem minden hitoktató ismeri azt, mit oktatnia kellene.« Ezen állítás — bár bevallani szégyeljük — megfelel a valóságnak és szégyenére válik a hazai zsidóságnak, a mely nem gondoskodik kellőképp arról, hogy a tanítói pályára készülő fiatal emberek elsajátíthassák azon ismereteket, a melyek képesítik hivatásuk teljesítésére, a serdülő nemzedéket őseink hitében és zsidó szellemben való tanítására. A »sevah murkav« helyes kiejtése, vagy 1—2 zsoltár elreczitálása távolról sem adja meg a képességet a bibliának az eredeti szövegből való fordítására. Első és főfeladat, hogy hitoktatókról gondoskodjunk. A zsidó tanítóképző intézetbe lépő növendékektől a héber tantárgyaknak nagyobb fokú ismeretét kell követelni, akkor a 4 évi tanfolyam alatt a kellő szor-

reskedelmi világra annál fontosabb themát; »A gabonai határidőzlet gazdasági jelentőségét« fejtegette egy nagyobb munkában és ezt oly behatóan, annyi szakismerettel és oly élvezetesen, hogy Kautz Gyula és Matlekovits Sándor, a magyar haza e leghiresebb két nemzetgazdasági tudósa egyetértőleg a Dóradijra (50 arany) ajánlották a különő munkát. Midőn f. hó 7-én a nagy gyűlésen a jelíges levelet felbontották, nem kis meglepetés fogta el az urakat, midőn tapasztalták, hogy a pályanyertes munkát — Kohn Dávid írta! a mihez hozzájárult még az is, hogy a szerző még csak III. éves jogász. Mindegy, a díjat kiadták. Gratulálás és öröme kifejezése közben csak annyit jegyzett meg az akadémia derék főtitkára, midőn Kohn Dávid a díjért hozzá elment: »De kérem, ilyen névvel csak nem akar közpályán szerepelni! reményem, mikor legközelebb eljön egy díjért, más név alatt teszi.«

Nem tudjuk, a Kohn név ellen van-e kifogása a tudós főtitkárnak, melynek alapján a fiatal szerző 4000 éves nemességét képes kimutatni, vagy a Dávid név ellen, melynek első viselője király volt, hős volt,

proféta volt és ki bizonyos zsoltárok szerzése által mint költő is meglehetősen hírnevet szerzett magának?

Említettük, hogy a kik hősünket ismerték, biztosra vették, hogy az ez évi egyetemi ünnepély alkalmával kiosztandó díjakból is fog egynéhányat elvinni. Nem is tévedtek. A nagyfényű ünnepélyen Kohn Dávid következő két munkáját tüntették ki díjakkal:

1. A személyiségi jogok elméletének története.
2. Kattellek és Ringek.

A 21. évet még be nem töltött fiatal ember tehát 6 év lefolyása alatt tizenöt díjat nyert dolgozatairért. Valóságos emberi »Kincsem«.

*

A karsu természetű, esinos, magyar arcu szellemtől sugárzó, átható tekintetű, díjakövezte ifju, Csécsén, Nógrádmegyében pillantotta meg a napvilágot 1869-ben Atyja, Kohn József, ki akkortájt gazdag és előkelő gabonakereskedő volt, csak keveset foglalkozhatott gyermekével, annál nagyobb gonddal és szeretettel vette körül édes anyja, egy minden tekintetben rendkívüli asszony. Mint gazdag és igen vallásos szülők ritka tehetségű leánya szütestvéreivel együtt a házi tanítótól eltanulta mindazt, miben az a fiukat oktatta. S így

galom kifejtése és helyes, céltudatos tanterv alkalmazása mellett eléggé kibővíthetik ismereteiket és elsajátíthatják a kellő módszert is, hogy a szárnyra bocsátott tanítók a szentírást a szükséges magyarázatokkal sikeresen oktathassák.

Nem a létező bajra, hanem annak forrására és orvoslási módjára igyekeztem ráutalni. Hogy lesz-e legtisztább szándékból irt soraimnak fogantja, nem tudom, de megnyugtat az a tudat, hogy a biblia tanítás és a zsidó iskola fenállásának érdekében legjobb lelkiismeretem szerint cselekedtem.

Nyitra, 1890. május 14-én.

Stark Samu,
hitoktató.

Antiszemitizmus a porosz urakházában.

Annak a zsidóvitának, mely a porosz képviselőházban folyt le nem régen, és mely — mint közöltük — alkalmat szolgáltatott Stöckernek, hogy ismét előálljon antiszemita eszméivel, ismét hirdesse a gyűlölet ígét és dühtől tajtékozva rontson hikrokonainknak, miben a jozan

megtanulta a bibliát is héber szövegében, meg a haftorákat is, melyeknek zeneszerző által nem utánozható ősi zsidó dallamaival kis fiát nem egyszer altatta el. A ritka okos asszony már korán vette észre a csodás tehetséget, melylyel az ég magzatát megáldotta, és igyekezett azt minden uton nevelni, fejleszteni. A gyermek alig tudott még helyesen beszélni, midőn az anyjától halott haftorákat elreczitálgatta, és Csécsén, hol ismerték a gyermek ritka tehetségét, megtörtént, hogy egyszer fogadásból egy 6 éves fiut hívtak a tórához »maftir»ra. A kis Dávid úgy clesatogtatta a haftorát az összes benedikeziókkal, hogy azon a szombatn másról, mint erről nem is beszéltek a hitközségbeliek.

Első oktatásban édes anyja által részesült, ki a gyermeket soha felőrára magára nem hagyta. Később szülei nevelőt fogadtak hozzá, de ez is a gyermeket csak anyja jelenlétében és utasítása nyomán oktatta. A boldog családra ekkor szomorú idők következtek be. A családfő szerenésetlen konstellációk következtében elvesztette vagyonát, mit annyira szívére vett, hogy kétségbeesésnek esett volna tán áldozatul, ha erős lelkű neje nem emeli fel bátorságát és vigasztaló angyalként nem állott volna oldala mellett. Midőn a mélyen

elemek nagy felháborodására Gossler miniszter is inkább támogatta, mint czáfolta; — e famozus vitának folytatása akadt a porosz urakházában.

Hohenthal gróf azt állította, hogy ez a kamara is a nép képviselőtének tekintendő; nos, ha ez igaz, akkor ugyancsak gratulálhat magának Poroszország lakossága, mert az urakházának többsége a napokban nyíltan szolidaritást vallott Stöckerrel, Böckellel, Pickenbachchal, a képviselőház legelejtesebb elemeivel és abban az értelemben határozott, melyben az alkoholtól fellelkesített néptribunok szokták orditozni az ő honmentő eszmeiket. Olyan határozatot hozott Poroszország urakháza, mely joggal keltett megdöbbenést és méltatlankodást mindazon férfiaknál, kik a korral akarnak haladni, kik meg akarják óvni Poroszországot a junkeerek önkényétől és hatalmaskodásaitól, kik a szabadelvűség zászlaja körül csoportosulva, küzdenek a középkori eszmék gyászos vitézei ellen.

A felekezeti iskolák ügyét tárgyalták; arról volt szó, hogy lehetőleg távol tartsák a zsidó tanulókat a felsőbb tanintézetekről. Mintha csak az orosz kormánytól lesték volna el, úgy peroráltak az antiszemita érzelmű konzervatívek a zsidók ellen:

lesujtott férj egyszer elpanaszolta nejének, hogy jóbarátjai már csak úgy félvállról beszélnek vele, neje profétai ihlettséggel esküre emelte fel kezét: Esküszöm, szólt, hogyha a jó Isten bennünket Dávidunk mellett megtart, jobban fognak bennünket irigyelni ezért a gyermekért, mintha millióink volnának. Nem nyugodott aztán a ritka nő, míg férjét rá nem birta, hogy a Dávidka kedvéért a fővárosba költözködjének, hol kis üzletet nyitottak és a hol a tízéves gyermeket a gymnaziumba adták.

*

Kohn Dávid ur nem veszi tán tőlünk rosz néven, ha arra kérjük itt, miszerint ügyeit tovább is úgy rendezze, hogy azt a szemrehányást sohsem kelljen tennünk magunknak, hogy dicséretünk tán — megártott neki.

Czikkünk, igaz, elismerés akar lenni eddigi derék munkálkodásért, de szívből fognánk örülni, ha új buzditást is fogna belőle meríteni a jövőre nézve. Felekezetünk válságos időknek néz elébe; szüksége lesz nagy tehetségekre, és szüksége arra, hogy folyton új és új érdemekre utalhasson, melyeket felekezetünk kiválóbbjai a magyar nemzet, a magyar haza, a magyar irodalom szolgálatában szereztek.

Szabolcsi Miksa.

Gróf **Pfeil** (konzervatív) ki határozati indítványt terjesztett az urakháza elé, melynek értelmében a kormány felszólítandó, hogy a magasabb tanintézetekben a zsidó tanulóknak a keresztény tanulóktól való különválasztását keresztülvigye, az ülés folyamán indítványa támogatására többek közt azt mondta, hogy a keresztény tanítókra nézve mind nehezebbé válik a zsidó tanulóknak a kérdések egész nagy sorozatát elfogulatlanul előadni és megmagyarázni és már ezen oknál fogva is ajánlatosnak látszik, hogy a zsidó tanulók a keresztény tanulóktól elkülöníttessenek Szólvilágért sem akarná, hogy a zsidókon valami jogtalanság követtessék el, s határozati javaslatának korántsem az a szándéka, hogy a zsidók gyermekei a nyilvános oktatásból kizárassanak, de viszont azt hiszi, jogos az a kívánság, hogy a zsidók saját iskolákat állítsanak fel és tartsanak fenn. Az a kifogás, mely sok helyen hallható, hogy tulságos nagyok a távolságok, nem állhatja meg helyét, mert hiszen a zsidó gyermekek lóvasuton is járhatnak.

Ezután feszült figyelem közben **Goszler** közoktatásügyi miniszter szólalt fel, a kibe az antiszemita nagy reményeket helyeztek; azonban a miniszter ez egyszer egész határozottan és félreérthetetlen módon nyilatkozott az antiszemita határozati javaslat ellen és élesen kárhoztatta az antiszemita törekvéseket az iskolaügy terén, a mi a konzervatív párt padjain ülőket valóságos rémülettel töltötte el.

A miniszter kifejtette, hogy az alkotmánynak egyik legbölcsebb intézkedése az, hogy a felekezeti iskolát csupán a népiskolára szorította. A kormány nem ismerheti el, hogy a zsidóktól meg lehetne vonni a magasabb hivatalokhoz való juthatás jogát; az alkotmány egyenesen kizárja az ilyen felfogást és a végből, hogy a szólóéval ellentétes felfogást juthasson érvényre, előbb gyökeresen meg kellene változtatni és alapostul fel kellene forgatni az alkotmányt. De mire is vezetne az, ha a zsidóknak azt akarnók mondani, hogy gyermekeiket külön iskolákban oktattassák? Ezzel a német nemzet nagy része oly áramlatba sodortatnék, mely szétzüllésre, nem pedig egyetértésre és együvé tartozásra vezetne. Az összes zsidó tanítók száma a nem felekezeti iskolákban 1889-ben 49-et tett ki, nem igaz tehát az az állítás, hogy tulságosan nagy a zsidó tanítók száma és hogy ennél fogva tulságosan nagy a befolyásuk. Másrészt figyelmébe ajánlja a határozati javaslat benyújtójának és barátjainak, hogy a frankfurti zsidó tanintézetekben keresztény tanítók is vannak alkalmazva. A zsidók egyáltalában nem akarnak a más felekezetiüektől elzárkózni, jóllehet más oldalról épen ezt óhajtják. A miniszter azzal zárja szavait, hogy ne támaszszanak a kormány irányában oly követeléseket, melyeket a kormánynak ridegen vissza

kellene utasítani, mert a szóba hozottnál sokkal komolyabb ügyek várnak a megoldásra.

Dr. **Miquel** (nemzeti szabadelvű) köszönetet mond a közoktatásügyi miniszternek iménti férfias nyilatkozatért s azután hevesen kikel gróf Pfeil határozati javaslatára ellen. Ugyanazzal a joggal, a melylyel a zsidó és keresztény tanulók külön választását kívánja, azt is kívánhatná, hogy a katolikus és evangélikus tanu'ok is külön választassanak, mert ha a tulsó oldalon azt kérdezik, hogy miként adhatja elő zsidó tanító keresztény tanulóknak a germánok keresztény hitre térítését, ő meg azt a kérdést veti föl, hogy miként adhatja elő katolikus tanító evangélikus gyermekeknek a reformáció történetét, mely pedig az egész evangélikus kultur-felfogásnak alapját képezi. Jó lesz, ha nem festik az ördögöt a falra. A mi zsidó lakosságunk a szellemi haladásnak barátja és hive, és a más vallással teljesen egyenjogusítva van (Felkiáltások a jobboldalon: Fájdalom!) és; a nemzeti érdek megkívánja, hogy azokba a zsidó tanulóba, a kik magasabb műveltségre akarnak szert tenni, német nemzeti szellemet csöpögtessenek. Figyelmezteti a házat, hogy óvakodjék a zsidó-kérdést fölvetni; a német nemzetnek nagy szüksége van arra, hogy az összes erőket összegyűjtse, a fajgyűlölet szítása pedig csak azt eredményezhetné, hogy az országra nagy veszedelmek zudíttassanak (Élénk helyeslés a szabadelvűek padjain.)

Kleist-Rhetzow támogatja a benyújtott határozati javaslatot és antiszemita értelemben szólal föl. Hangoztatja, hogy a németiség nem nélkülözheti a keresztényi alapot s a porosz nem bírná annak okát kitalálni, hogy az urakháza miért vetette el gróf Pfeil határozati javaslatát.

Gróf **Pfeil** ujjal felszólal és hevesen polemizál a szabadelvűek ellen, a kik nem akarják megérteni, hogy mi áll a német nemzet érdekében. A szabadelvűek fellépéséből csak azt lehetne következtetni, hogy ők a zsidóság képviselői.

Végül gróf **Schulenberg** emelt szót, ki beszédében főleg dr. Miquel ellen fordult.

Az urakháza, mely igen gyengén volt látogatva, **elfogadta gróf Pfeil indítványát**, mely szerint a kormány utasíttatik, hogy a felekezeti iskolák külön választását vigye keresztül. A határozati javaslat mellett szavazott **Puttkamer**, volt porosz miniszterelnök, ellene gróf **Moltke** tábornagy és valamennyi polgármester.

A liberális sajtó keményen elítélő szavakban emlékezik meg a tárgyalásról, és megbotránkozással emeli ki, hogy **Puttkamer**, volt porosz miniszterelnök is az antiszemita pártján szavazott.

Annál örövendetesebb körülmény, hogy a nagy **Moltke**, — századunk egyik legdicsőbb hadvezére

a javaslat ellen szavazott, pedig Moltke »keresztény erkölceit« és konzervatív gondolkozási módját nem vonhatja kétségbe senki, csakhogy a fenkölt szellemü tábornagy tudja, hogy hol van határa a tapasztalt koros államférfiak bölcshözkezdő konzervativizmusának, és hol kezdődik az emberi méltósággal merőben ellenkező maradiság, melynek jelmondata nem a »fentartás«, hanem a reakció, visszafejlődés, a hanyatlás.

Pesti Chevra-Kadisa.

— Közgyűlés. —

A pesti Chevra-Kadisa f. hó 11-én Reusz Károly elnökle alatt tartotta meg közgyűlést. A hitközség képviselőjében megjelent ennek elnöke, Wahnmann Mór orsz. képviselő.

Az évi jelentést, melynek adatai ékesszólóbban minden diszes méltatásnál illusztrálják a szent feladata teljes magaslátán álló egylet áldásos működését, dr. Mezey Ferenc titkár olvasta fel, melyet a következőkben ismertetünk.

Konstatálja a jelentés, hogy az intézet a lefolyt esztendőben is fényesen megfelelt hivatásának. A Chevra-Kadisa jöltevői közül kiemeli néhai Kann Armin, ki 127,392 frtos alapítványt hagyományozott a sinylők házának, mely intézet most ez alapítvánó segítségével kibővíthető. Ruszt Bernát, Oppenheim J. S. és Deutsch Jakab fogják kezelni a nagyszerű alapítványt.

Másodsorban megemlékezik a jelentés az **izraelita kórház** megnyitásáról. Az 1887. évi május 1-én tartott közgyűlés 50.000 frtot szavazott meg a kórház számára, és ezt ki is fizette. A kórház fentartási fedezetlen költségeknél a lefolyt évben 80%-át viselte a szentegylet, a mi 13,687 frt költséget okozott.

A **sinylők intézetében**, melynek bizottsága báró Schossberger Zsigmond vezérlete mellett működik, az 1889. évben 29 egyént ápoltak. A fentartási költség volt 10,891 frt, miből 7411 frtot a Chevra-Kadisa pénztárából fizettek. A sinylőházi alap jelenleg 57,868 frt, mihez a Kann-féle alap járul. Az intézet kibővítése iránti tervek már elkészültek, de Feivel Lipót új sinylők háza építése céljából szép, teljesen megfelelő telket ajánlott fel, és az ajándékozási ügylet keresztülvitele már folyamatban van.

Szegény és beteg gyámolítására az egylet (beleértve a kórházi költségeket) 35,995 frtot fordított.

A **temetkezésre** vonatkozólag következő adatokat tartalmazza a jelentés: A Chevra-Kadisa 82 tagja hunyt el a lefolyt évben, ezek közt voltak Leitner Sámuel, Beer Jakab, Stern J. B., Wolfner

Gyula, Deutsch Henrik stb. Az egylet területén 1838 egyén hunyt el, illetőleg részesült temetésben a Chevra-Kadisa részéről; ezek közt volt 482 felnőtt férfi; 393 nő, 291 fiu-, és 296 leánygyermek és 376 koraszülött, illetve halva született, vagy egy hónapos kora előtt meghalt gyermek; 317 felnőtt és 208 gyermek után megfizették a teljes temetési díjt, 460 felnőtt és 632 gyermek halott, tehát 1092 egyén temetése után nem fizettek semmit; ezek eltakarítása 13,647 frt költséget okozott.

A sirkert mult évi költségei 1146 frtra ruhtak.

Alapítványok szép számmal lőrténtek; kiemelendők: Néh. Wolfner Gyula 500 frt, Blau testvérek a bold. atyjuk emlékére 1000 frt és bold. Dávid fivérük emlékére 600 frt; néh. Kurzwel Samuel 100 frt; Baumgarten Fülöp A. 2000 frt; Baurené-Kiche Roza 2400 frt. — Evenkénti adományok: Báró Schossberger Zsigmond 300 frt, lovag Wechselman Ignác 100 frt.

Az összes bevétel volt 110,008 frt, a kiadások 116,753 frt. A jelen évre 104,276 frt bevétel és 107,058 frt kiadás van előirányozva.

Megemlékezik végre a jelentés Weiszmann J. L.-nek, a Chevra-Kadisának közel 28 éven át volt titkára nyugdíjaztatásáról is. Helyébe 1889. okt. hó 29-én a választmány dr. Mezey Ferenc fővárosi ügyvédet választotta meg, kiben az egylet nagy előnyére való kitünő erőt nyert.

A közgyűlés jóváhagyó tudomásul vette a jelentést.

Jelen voltak a közgyűlésen: Főgaboim: Reusz Károly, Brüll Zsigmond, Keppich Lipót, Münz Samuel, Drucker Mór, Kálmán Dávid, Singer Lázár, Schwarz Samuel; választmányi tagok: Wahrmann Mór, Adler Lajos, Baumgarten Lajos, Fleischl József, ifj. Heidelberg Mór, Mandl Ignác J, Mandl Mór, Nagel Ármín, Neustadt Gusztáv, Pollák Manó, Tenczer Pál, Totis Adolf; a sinylőházi bizottság tagjai közül: Deutsch Jakab, Feivel Lipót, Konody Bertalan, Ruszt Bernát; — képviselők: Atlas Samuel, Báron Jónás dr., Bettelheim Miksa, Deutsch Sándor, Farkas Emil dr., Feuer Dávid dr, Fleischl Samuel, Frankfurter Samuel. Kohn Arnold, Kohn Károly, Leitersdorfer Lipót, Löw Tivadar dr., Neumann Antal dr., Sinaberger Ármín, Schönwald F., Spitzer D. H., Szili Adolf dr., Taub Gusztáv, Weiner Károly, Weiner Miksa, Weiss Manó, Weiskopf Jakab, Weissmayer Ferenc, Weltner József.

— **Néhai Löw Lipót** a szegedi zsidó hitközség nagyhirü volt rabbijának hátrahagyott iratainak második kötete megjelent. Fia és utóda, Löw Immanuel

szegedi főrabbi tudvalevőleg »Gesammelte Schriften« czim alatt teszi közzé a hat kötetre tervezett művet, ezáltal nemcsak a zsidóságnak, a tudománynak tesz óriási szolgálatot, de a fiui kegyeletnek is örökszép példáját adja. A második kötet 480 oldalra terjed és tartalma a következő: **Zur jüdischen Geschichte.** 1. Die neuste Geschichte der Kabbalah. 1863 — 2. Vergangenheit und Gegenwart der Chassidäer. 1859. — 3. Zur talmudischen Mantik. 1866. — 4. Die Astrologie bei den Juden. 1863. — 5. Das Vereinswesen in Israel. 1865. — 6. Das mährische Landesrabbinat seit 100 Jahren. 1851. — 7. Abraham und Josef Fleisch und ihre Zeit. 1858. — 8. Aron Chorin. 1861. — 9. Dr. M Sachs. 1864. — 10. Der Erfolg der Minimalreform in Berlin. 1866. — 11. Isak Noah Mannheimer. 1865. — 12. Samuel David Luzzatto. 1865. — 13. Salamon Munk. 1867. — 14. Anzeigen: Geiger, Urschrift. 1859. Pineles, Darkah schel Thora. 1863. A kötetnek majdnem felét foglalja el a Chorin Áronról irt gyönyörű értekezés. Chorin kitűnően sikerült és szép kivitelű arczképét is közli a kötet a következő autogrammal: »Die Religion hat die Stürme der Zeit nicht zu fürchten, wenn sie den Ballast, der sie beschwert nicht retten will und die Missbräuche, die ihr aufgebürdet worden, Missbräuche, die ihren Glanz verdunkeln und sie der Gessellschaft lächerlich machen A Chorin.« A kötetre még visszatérünk.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **április végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatásanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890. május 18.) 5650. *ijar hó* (29 napos) 28-ika. Hétfő 29-ike. *Erev ros chodes.* Délben: *Jomkippur* koton. Kedd *Szivan hó* (30 napos) 1-je. *Ros chodes.* Szerda 2-ika. Csütörtök 3 ika. Péntek 4-ike. Szombat (*sevuosz* ünnep előző, a *szeřira* utolsó napja) 5-ike. *Heti szidra: Bamidbor.*

Hazai hírek.

— **A nagyváradai rabbiválasztás.** A folyó hó 12-én tartott második rabbiválasztó gyűlés — mint Nagyváradról írják lapunknak — jóvátette az első ösgyűlés hibáját, a mennyiben — Kecskeméti Lipótdrt nagyszótöbbséggel rabbinak választotta, miáltal jelét adta az előjáróság és képviselőség iránti bizalmának is. A felizgatott kedélyek lecsillapítása remélhetőleg teljes mértékben fog sikerülni a fiatal lelkésznek, kinek beiktatását már e hó 22-ére tervezik. — A nagyváradai hitközség bizonyára nem vallja kárát e választásnak és őszintén gratulálhatunk ugy neki, mint az új rabbinak.

— **Rabbi a püspöknél.** Lapunk legutóbbi számában közöltük, hogy Abonyban dr. Vajda Béla rabbi egy küldöttség élén tisztelgett Schuster Konstantin váczai püspöknél, ki igen szivélyes fogadtatásban részesítette. Most e hírünk kapcsán arról a felette meglepő körülményről értesítenek bennünket, hogy a fiatal rabbi azzal akarta demonstrálni szabadelvűségét, hogy kezet csókolta püspöknek. Uton utfélen beszéltek az esetet N.-Abonyban és vidékén; hitrokonaink megalázónak tartják a dolgot és kemény szavakban ítélik el a rabbi e tettét. Daczára annak, hogy megbízható oldalról érkezett a tudósítás, nem merünk neki feltétlenül hitelt adni; nagyon nehezen tudjuk elhinni, hogy egy rabbi annyira megfélekednék magáról, hogy kezet csókoljon egy más felekezeti papjának. Meg vagyunk róla győződve, hogy széles e világon nincs az a híres zsidó pap, kivel szemben Vajda dr. ezt megtenné, és ha megcselekedné, akkor is helytelenül tenné. Értjük, ha keresztény polgártársaink kézesókkal fejezik ki tiszteletüket lelkészeik iránt, mi több, ha a kath. egyház fejéhez lábesókra járulnak, ha ruhája szegélyét csokolják, de zsidó ember sohasem tünteti tiszteletét ily módon senki iránt, s legfeljebb esodarabbik hivi alázkodnak a kézesókra. Felvilágosodott zsidó lelkész nem is tünné meg a hódolat e jelét s még kevésbé részesít benne más embert. Nagyon örvendenénk, ha a hír czáfolata érkezne hozzánk, mert különben magunk részéről is az eset miatti legmélyebb sajnálkozásunkat kellene kifejeznünk.

— **Rabbi választó gyűlést** tart a pesti aut. orth. izr. hitközség f. hó 20-án. A jelölő bizottság 13 tagja Reich Koppel, verbói rabbi, 13 Katz Mózes, nagy-magyarai rabbi jelölte. Mindkét jelölt jeles talmudista és szép szónok; magyarul, — sajnos! — egy sem tud, mire különben a község sulyt nem fektet.

— **Rabbiválasztás.** A szentesi izr. hitközség, a hol a rabbiválasztás kérdése hosszú idő óta zavarta a hitközség békéjét, nyugalomát, végre megállapodott egy jelölten és azt a lefolyt héten meg is választotta. A választás szerencsés volt. Dr. Klein Jakab, a ko-

lozsvári kongresszusi izr. hitközség rabbijára esett, ki a választást el is fogadta. Dr. Klein, ki azelőtt zalaszentgróthi rabbi volt, a berlini Hildesheimer szeminarium egyik kiváló növendéke. Mint beregszászi születésű pompásan bírja a magyar nyelvet, s magyar szónoklatai a szentesieket mondhatni elragadta. Dr. Klein, tudunkkal az egyetlen kongresszusi rabbi hazánkban, ki városa orthodox rabbijával benső barátságban él; távozását a kolozsvári orthodoxok ép úgy sajnálják, mint saját hitközsége tagjai.

— Hitrokonaink a képviselőházban.

Az új ülésnek kezdete alkalmával történt bizottsági választások kitüntették azt, hogy a zsidó orsz. képviselők derekasán megállták helyüket és a ház többsége mindegyiküket beválasztotta egyik, másik bizottságba, sőt négyen közülük több bizottságnak is tagjai. Chorin Ferenczet az igazságügyi és a mentelmi bizottságba választották be; Jellinek Arthurt a mentelmi és könyvtári bizottságokba; megyeri Krausz Lajost a gazdasági bizottságba; Neményi Ambrust a közlekedési és a könyvtári bizottságokba; Neumann Ármint az igazságügyi; erényi Ullmann Sándort az igazságügyi és Wahrmann Mórt a pénzügyi és gazdasági bizottságokba választották be. Kétségek nélkül örvendesélyes tény, hogy hitrokonaink szé szerepet visznek a törvényhozó testület kebelén belül. — A bizottságok megalakulásakor Neményi Ambrust a közlekedési bizottság jegyzőjévé, Chorin Ferenczet a mentelmi bizottság és Wahrmann Mórt a pénzügyi bizottság elnökévé választották.

— **Kitüntetett zsidó ifjak.** A tud. egyetem évváró ünnepén kihirdették az idei pályázatok eredményét és ez alkalommal ismét több hitrokonunk részesült jutalmakban. A jogászok közül Kohn Dávid, kiről lapunk más helyén megemlékezünk, két díjat nyert; Eisler Zsigmond egy 80 frtos díjat kapott. — Az orvostanhallgatók közül Weisz Ede, Schwartz Béla és Gara Géza nyertek díjakat. — A bölcsezők közül kitüntették Lázár Bélát, ki az utóbbi időben több aesthetikai dolgozatával szerepelt a nyilvánosság előtt, és ki Ibsen hírneves drámáját, «A Társadalom támaszait» igen szépen fordította magyarra. A nemzeti színházban az ő fordításában adták elő a színművet, melynek szerzője szép köszönő levelet írt a fiatal fordítóhoz.

— **A magyar vörös kereszt egyesület** legutóbbi közgyűlésén több hitrokonunkat választottak be a központi választmányba; nevezetesen: kisteleki Lévai Henrik asszonyt, kisteleki Levay Henrik, hatvani Deutsch Bernát, Lederer Sándor lovag és Wahrmann Mór orsz. képviselő urakat.

— **Cegléden** Schuster Konstantin váci püspök, a ki jelenleg egyházmegyéjét bentazza, a zsidó hitközség küldöttségét is fogadta. Érdekes, hogy dr. Feldmann József rabbi előzőleg kérdezte, hogy mikor kerülhet sorra a deputáció, és erre a püspök környezetéből azt a feleletet nyerte, hogy ő eminenciája aligha ér rá, hogy fogadja. De nyomban ezután érke-

zett a püspök üzenete, hogy kész örömmel akár azonnal szívesen látja a küldöttséget. És csakugyan több más deputációt megelőzőleg fogadta hitrokonainkat, és szép beszédben válaszolt a rabbi lelkes üdvözlétére. A diszebedre, melyben összesen 18 személy volt hivatalos, a derék fiatal rabbi is részt vett, kit a püspök azzal tüntetett ki, hogy csak az ő felköszöntőjére válaszolt, felkérve őt, hogy kocczintson vele. Távozás előtt Schuster püspök újra megszólította dr. Feldmann rabbit és szívélyesen elbucszott tőle.

— **Dr. Bamberger Béla** f. öv. ügyvéd, ki, mint említettük, az akadémia pályázatainak díjat nyert, dr. Falk Miksához, mint a magyarorsz. hírlapírók nyugdíjintézetének elnökéhez a következő levelet intézte: »Nagyságos uram! Van szerencsém mellékelve 250 frtot mint egy akadémiai pályamunka anyagi eredményét azon kérelemmel átszarmaztatni, miszerint ezen összeget a magyarországi hírlapírók nyugdíjintézete javára elfogadni hegyeskedjék: Maradtam stb.« — Jeles hitrokonunk e szép tettével is azt tanúsítja, hogy tudományos sikereivel arányban áll szívejósága és nemessége.

— **Eljegyzés.** Bedő Béla fővárosi gyárigazgató eljegyezte Politz Róza kisasszonyt, dr. Politz Illés budapesti jónévű fülorvos leányát és dr. Politz Ádám bécsi egyetemi tanár unokahugát.

— **Esküvők.** Fényes esküvő volt f. hó 8-án a temesvári belvárosi templomban. E napon vezette oltárhoz dr. Keppich Henrik előkelő ügyvéd és községi képviselő, Kecskeméti Rózsa kisasszonyt, özvegy Kecskeméti Hermína bájos, szeretetreméltó leányát, dr. Ehrenhaft Rudolf, kitűnő fővárosi orvosnak unokahugát. Ez alkalomból a templom minden zuga megtelt díszes közönséggel. Jelen voltak Mály István törvényszéki elnök és neje, és a bírói és ügyvédi kar számos előkelősége. Az esketési szertartást dr. Löwy Mór belvárosi rabbi végezte. — Rothfeld Samu, a »Wiener Tagblatt« budapesti levelezője oltárhoz vezette Hirsch Jenny kisasszonyt. Az esketési szertartást nagyszámu díszes közönség jelenlétében dr. Kohn pesti rabbi végezte. Az esküvőre eljött Szeps Mór, a W. T. főszerkesztője is.

— **A budapesti ügyvédi kamara** múlt héten megejtett tisztujításán öt hitsorsosunkat választottak be a választmányba. Dr. Jellinek Arthur, dr. Friedmann Bernát, dr. Schreyer Jakab, dr. Gruber Lajos és dr. Kern Tivadar bizonyára méltó helyet foglalnak el az előkelő testületben. A választás heves küzdelme volt a régi és a reformpártnak. Utóbbiban is több neves hitsorsosunk volt kandidálva, de a párt nem tudta kivívni a győzelmet.

— **Dr. Tatay Adolf** kerületi orvos és orsz. közegészségügyi tanácsos jubileuma megünneplése iránt javában folynak az előkészületek. Az ünnepélyt e hó 21-én este 8 órakor ülik meg a Korona vendéglő termeiben. A fővárosi tanács elhatározta, hogy a jeles orvost ez alkalommal átiratilag üdvözölni fogja.

— **Dr. Hüvös Józsefet** a főváros egyik tekintélyes polgárát, ki a Józsefvárosban valósággal vezérszerepét viszi, a VIII. kerületi jótékony nőegylet titkárává választotta.

— **Mátészalkáról** vesszük a következő sorokat: »Hitközségünknek kiváló vendége volt Ullmann Frigyes váci st. quo izr. hitközség országszerte ismert rabbija, ki rabbink apósa, időzött falaink között. Ezen alkalommal a hitközség előljárói a tudományáról és ékesszólásáról híres vendéget egy szónoklat megtartására kérték fel, mely kérelemnek az ősz rabbi készséggel engedett. A lendületes, szép és korszerű homiletkával gazdagon fűszerezett és igazi szónoki hévvel előadott beszéd emlékezetünkben még sokáig fog maradni. A kiváló rabbi egészen magával ragadtatta hallgatóit, kikre gyönyörű beszéde, igazán nagyszerű hatást gyakorolt.

Midőn a megiszteltetésért és a hitközségünknek nyújtott szellemi élvezetért a mézes ajku lelkésznek elismerésünk és nagyrabecsülésünk gyenge kifejezésével adakozunk, teljes szívből kívánjuk, hogy az Örökkévaló hosszabítsa életét, tartsa meg őt még sokáig családja örömére, Izrael dicséretére. — **A Mátészalkai izr. hitközség előljárói** «

— **Debreczenből** írja levelezőnk, hogy az ottani izr. fiu és leányiskolák tantestülete f. hó 8-án a »tanulók ünnepe» alkalmából növendékeivel a nagyerdőn kitűnően sikerült majálist rendezett, melyben a hitközség színe java részt vett. A 400 gyermekből álló növendéksereg künn a legvidámabb hangulatban töltötte a napot, pompásan mulatván tanítóikkal. A közönség általános éljenzés rivalgásba tört ki, midőn az intézet tiszteletbeli igazgatója, dr. Szántó S., az iskolaszék elnöke dr. Sorger és a hitk. elnöke, dr. Balkányi Miklós urak jelentek meg; utóbbi kedves nejének (a jeles dr. Popper Alajos leánya) társaságában az egész tanuló sereget pompás uzsonnában részesítette, a mivel természetesen fokozta az általános jókedvet.

— **Gelléri Mór** orsz. iparegyesületi titkár ipariskolai olvasó könyvének immár negyedik kiadása jelent meg. A kritika legnagyobb dicsérettel emlékezik meg a kitűnő tankönyvről.

— **Művészeink vándoruton.** Fűréd Ester, a külföldről hazaszerződött nagytehetségű fiatal operaénekesnő és Somogyi Mór, ismert fővárosi zongoraművész hangversenykörútra indulnak a jövő hónapban A magyarországi és osztrák fürdők legnagyobb részét fogják meglátogatni, válogatott műsorral rendezve mindenütt egy-egy hangversenyt. A két hónapra terjedő körutat a felvidéki fürdőkben kezdik meg, a honnan Erdélybe rándulnak. — Thomán István m. kir. zeneakadémiai tanár e hó 20-án hangversenyt rendez Debreczenben.

— **Miskolcson** kőszénbánya vállalat alakult, melynek keresk. vezetőjévé Herz S. ottani tekintélyes iparost választották meg.

— **Bács-Földváron** a zsidóhitközség tanítójárává megválasztották Fürst Samut, ki néhány havi ideiglenes működése alatt is kitüntette, hogy teljesen betölti helyét.

— **Wallfisch Károly** hadnagy előfizetést hirdet 1891-iki Népfölkelési zsebnaptár című könyvre, mely közelebb fog megjelenni. Az 1 frtnyi előfizetés a »Debreczeni Ellenőr« kiadóhivatalába küldendő.

— **Siófokon** a hitközségi tisztújítás május 4-én következő eredménnyel ment végbe: Elnök: dr. Ney József, iskolaszéki elnök: Löwinger Ignác, pénztáros: Hecht Izidor, ellenőr: Bayer Antal, templomelőljáró: Fischer Jakab.

— **A nagymártoni zsidóhitközség küldöttsége** a napokban dr. Dégen Gusztáv orsz. képviselő vezetése mellett tisztelgett a pénzügyminiszternél, hogy a regalvátság ügyében előadja a hitközséget ért sérelmeket. A miniszter megígérte, hogy az ügyet meg fogja vizsgálni és igazságot szolgáltat majd a községnek.

— **A kis Wittmann.** A magyar tudományos világot mély gyász érte; dr. Stoczek József, a műegyetemen a fizika és elektrotechnika tanára, hazánk egyik legkiválóbb tudósa, a tud. akadémia volt alelnöke elhunyt. Midőn a szomorú hirt regisztráljuk, nem mulaszthatjuk el az alkalmat, hogy megemlékezzünk arról, ki a boldogultnak számos éven át segédje s az utolsó időben szinte egészen önálló helyettese volt. Wittmann tanár hitsorsosunk a műegyetem nemcsak egyik legtudományosabb, de egyszersmind legrokonszenvesebb tanárejeje. A Stoczek halálát megelőző napokban a Pesti Hirlap tárczát közölte a technikáról és e tárcza írója (Viharos) következőket írta Stoczekről és hű segédjéről: »Stoczek csak szóval ad elő, krétát soha sem vesz a kezébe, a levelezéseit úgy diktálja asszisztensének, Wittmann tanárnak. A kistudós famulust a hallgatók megszerették akár csak a mesterét. Mindenki »kis Wittmannnak« nevezi, hiszen mikor asszisztense lábujjhegyen állva sem éri el a fali tábla felső részét, maga az öreg ur mondotta, hogy: »kicsiny az ember, nagy a tábla«. A kármilyen kicsiny, még sem kapaszkodik, pedig a tudásán sok nagyobb ember is megosztozhatnék és a stréber mesterség a veres-házban sem idegen növény. Az írásbeli tanári vizsgáknak ő a gondviselése, a gondviselés pedig akkor legjobb mikor szemét huny. Az ilyen félszemet hunyó gondviselés közelebb atyafia a bekötött szemű igazságnak, mint a fülelő, okumáló éberség. — Annyi bizonyos, hogy a »kis Wittmann« eldicsékedhetik vele, hogy a műegyetemen őt szeretik legjobban. Hiszen Stoczek is úgy dédelgette, mintha gyermeke lett volna. Megesett, hogy a nagy tudós, a ki Wittmannhoz képest valóságos óriás, egy ízben leejtett egy krajezárt az asszisztens udvariasan felemeli, hogy átadja neki; de Stoczek kedélyes mosolylyal biztatta hogy »tartsa meg, tartsa meg!« — Ki lesz Stoczek utódja,

azt természetesen még nem lehet tudni; a technikusok persze csak azért imádkoznak, hogy hagyják meg nekik az ő kis Wittmannjukat és teljességgel nincs is kizárva, hogy az aránylag fiatal tudós elfoglalja majd mestere tanszékét, és kétséget nem szenved, hogy a technika ennek nem vallaná kárát. De hát maga Wittmann »nem kapaszkodik», és a »stréberek» annál erősebben dolgoznak. —

Külföldi hírek.

— **Zsidó reichstági képviselők.** A német birodalmi tanácsban ugyanannyi zsidó tag van, mint a hány antiszemita. Öten vannak s mind megannyi nagyrabecsült, tisztelt személyiség. Hárman közülök szocialdemokrata, és pedig Singer Pál, Stadhagen Arthur és Wurm Emanuel. — Singer 1844-ben született, Kereskedő és iparos létére nagyszámu munkásokat foglalkoztat; 1884 óta városi képviselő és parlamenti tag; 1886-ban a szocialista törvény alapján kiutasították Berlinből, és azóta Dresdában lakik. A kiutasítási rendeletet időközben visszavonták. — Stadhagen ügyvéd; 1837-ben született Berlinben, a hol tanulmányait folytatta; 1884 óta tagja a parlamentnek. — Wurm 1857-ben Boroszlóban született, Berlinben tanult. Oroszországban vezetője volt egy ezetgyárnak. Szerkesztője volt egy szaklapnak. 1884-ben Dresdában megalapította a »Volksfreund» cziműlapot A negyedik zsidó reichstagi képviselő Bamberg Lajos (szabadelví); 1823-ban született Mainzban és 1848-ban már megalapította a »Mainzer Zeitung»-ot. Az 1849-iki mozgalmakban élénk részt vett, és azért Svajczba kellett menekülnie. Csak az általános amnesztia után tért vissza és a német birodalom alapítása óta tagja a reichstagnak. — Dr. Hirsch Miksa Halberstadban született, nagy irodalmi munkásságot fejtett ki. Schulze-Delitzsch és Fucik Ferencz társaságában megalapította a »német munkásszövetkezetet.»

— **Zsidó ifjak pályája.** A »Woschod» említ zsidó fiatal embert, kik gyorsan tettek szert szép és tekintélyes állásra. Egyikük Lessing Lewinson geologus, a szentpétervári egyetem volt hallgatója, kit egy belga Kongo-aranybányász-társaság 40,000 franknyi évi fizetéssel szerződtetett és ezenkívül arra az időre, mit a Kongo tartományban tölt napidijakat is biztosít neki. — A másik Berdycevszki M., ki Tillsiben végezte a reáliskolát s aztán Bécsben és Párisban polytechnikumra járt; ez állítólag egy új villamos világítási módot fedezett fél, mely kétszázszorta olcsóbb a mostaninál. Egy párisi társaság tizenkét millió frankot ajánlott fel neki találmányáért.

— **Nagyszerű alapítványt** tett a berlini Manheim N. czég, mely ötven éves fennállásának jubileuma alkalmából 40,000 márkát juttatott a

városi tanácshoz a czélból, hogy a kamatokból szegény varrónőket segélyezzenek.

— **Artom szenator,** volt olasz miniszter, ki mint Cavour gróf magántitkára is működött, megkapta a szent Móríc és szent Lázár rend nagykeresztjét.

— **Keresztény a zsidóknak.** Coblenzből írják, hogy ott a napokban hunyt el Jordan Antal, tekintélyes keresztény polgár, kinek jótékonytsága csakugyan nem ismert felekezeti különbséget. Végrendelésében kifejezett óhajához képest családja megajándékozta a város jótékony intézeteit és a rabbinak is átadott 5000 márkát, hogy az izr. hitközség szegényei közt szétosztassa.

— **Hirsch báró alapítványa** ügyében a héten bizottság járt Bécsben Taaffe miniszterelnöknél, Dunajevski és Zalevski minisztereknél. A küldöttség tagjai voltak Horwitz S., a lenbergi izr. hitközség elnöke, Piepes, a keresk. kamara alelnöke és Lazarus bankigazgató. Ezeket meghívták egy konferenciára, melyen jelen volt a lengyel klub elnöke is. A miniszterek azzal a biztatással bocsátották el a küldöttséget, hogy fáradozása nem marad majd eredménytelen. — Mind a mellett még tartja magát az a hír, hogy Hirsch báró visszavonja az alapítványt és átadja az Alliance Israelitenak.

— **A chief-rabbi** székének betöltése iránt, mint Londonból írják, óriási érdeklődés mutatkozik. Az egyes zsidó hitközségek már nagyon sürgetik a választást és azért az United Synagogue választmánya elhatározta, hogy közgyűlést hív egybe, melyen a londoni és vidéki községek képviselői fognak résztvenni.

— **Diákpárbaj halottja.** Említést tettünk, annak idején a Würzburgban Freuer és Königsfeld egyetemi hallgatók közt lefolyt pisztoly párbajról, melyben az utóbbi agyonlőtte Freuert, ki őt antiszemita megjegyzésekkel sértegette. Az ügyben néhány nap előtt tartották meg a végtárgyalást. Königsfeld, kiről a tanuk nagyon kedvezően nyilatkoztak, elmondta, hogy nem térhetett ki a párbaj elől, bár azelőtt jó viszonyban volt Freuerrel; kollegája nagyon is kemény sértésekkel illette. A törvényszék harmadfél évi fegyházra ítélte a fiatal embert a kit a század egyik legszegényesebb mozgalma kényszerített párbajra, mely most reá nézve is végzetessé lett, mert dacára annak, hogy rendkívül szorgalmas tanuló, nem folytathatta tanulmányait. Königsfeld az atyjához irt leveleiben megható módon ecseteli, mennyire fájjalja szerencsétlen párbaját.

— **Orosz zsidók érdekében.** A szentpétervári »Novosti» nemrég nagyon kedvezően foglalkozott a zsidók ügyével és kiemelte, mily káros az, hogy a zsidókat annyira korlátolják, holott még az ázsiai Oroszországban lakó bálványimádók is az összes jogokban részesülnek. A nevezett lap azt javasolja, hogy a berlini munkás-értekezlet mintájaira oly konferencia is hi-

vassék egybe, mely a zsidó ügyek szabályozását tűzné ki feladatául.

— **Bész hamidras.** L o n d o n b a n mult szombatn szentelték fel a Newington Green Roadon levő ujonnan épült North London bész-hamidrást. E város részben módosabb hitrokonaink élnek, kik régen vigyáztak hozzájuk méltó tanoda után, hol a szent írás magyarázatait hallgathassák. A n s e l l D. A. mexikói konsul Montreálban néhai atyja felette érdekes könyvtárát ajándékozta a bész hamidrasnak, mely nyitva van mindenkinek reggeltől estig. A felavatás alkalmával dr. A d l e r, dr. F r i e d l ä n d e r, dr. L e r n e r, rabbi S p i e r s d a j a n és K o h n rabbi, az intézet könyvtárosa mondtak beszédeket.

— **Szegény-szövetkezet.** Ily czim alatt számos németországi zsidó hitközség egyesült a szegények segélyezésének határozottabb eszközzése végett Bochum, Dortmund, Dnisburg, Essen Gelsnkirchen, Hagen, Hörde, Mülheim Ruhrort, Heele, Unne, Wilten zsidó hitközségei a nnapokban tartották meg a képviselői közgyűlést. Az évi jelentésből kitűnik, hogy 997 személyt segélyeztek; ezek közt volt 42 tanító és 2 rabbi is. — Németországban mozgalom indult meg több hasonló szövetkezet alakítása iránt.

— **Dr. Wolff** tanár, koppenhágai rabbi, néhány nap előtt ünnepelte meg kilenczvenedik születési napját. Agg kora dacára még buzgón viszi hivatala ügyeit, melyeket már 62 év óta vezet. Felváltva dr. Simonsen rabbival szónoklatokat is tart. Irodalmilag kiváló sikerrel működik és csak nem rég fejezte be a pentateuch első dán fordítását és magyarázatos kiadását Születése napja alkalmából hívei szívélyes óvációkban részesítették.

— **Cardozó Lopez D.** Az amsterdami portugál hitközség ötven éven át volt hitszónoka és rabbinateusi elnöke, hívei mély gyászára elhunyt. Temetésekor sok ezer ember jelent meg, hogy elkísérjék utolsó útjára.

— **A Société des Etudes Juives** Páris egyik legjelentékenyebb tudományos testülete, a napokban felolvasási estélyt tartott. R e i n a c h Salamon ismertette Titus diadalkapuját. A fiatal tudós a laikus publikum előtt is nagyon vonzó módon ismertette érdekes tárgyát. Felolvasását így végezte be: »Az istenek, kiknek Titus szolgált és áldozott, régen eltűntek, Róma hatalmas birodalma régen romba dőlt, de a vallás, melynek jelvényeivel a győző diadalmenetét diszította, a zsidóság szelleme most is él, és örökké fog élni.« A diadalkapu faragványai közt számos zsidó műemlék képe is szerepel, mikről R e i n a c h behatóan értekezett. A közönség zajosan megéljenezte a felolvasót. Jelen voltak Zadoc Kahn grandrabbin D e r e n b u r g, O p p e r t tanárok a L e v e n család, K o h n Ede bankár stb.

— **Majnamenti Frankfurtban** a jelen tanév első felében 16,713 tanuló járt a közép- és polgári iskolákban; volt köztük 11,447 ev., 5043 kath., 189 zsidó és 34 felekezetenküli. — De azért Stöcker a frankfurti keresztény iskolákat is szörnyen félti.

— **Dr. Behrend** londoni orvos, mint már említettük, beható tanulmányt tett közzé, melyben azt bizonyította, hogy a zsidók, kik ritualis hust esznek, sokkal kevésbé esnek a tüdőgümőkörbe, mint azok az emberek, kik a közönségesen levágott marhák húsát eszik. Behrend nyomán dr. D r y d a l londoni orvos ugyanily tapasztalatra jutott s legutobb Ch a p o v s k i poseni orvos is értekezett e tárgyról. Utalva arra, hogy a volt lengyel tartományok orthodox zsidó lakossága mennyivel szaporább és egészségesebb a kereszténynél; továbbá fejtegetve a dr. Feilchenfeld fő rabbi segítségével tanulmányozott metszési rituálet, következő konklúzióra jut: 1. A zsidó metszési mód néhány betegségtől óvhatja meg azokat, kik ritualisan élnek. — 2. A tüdőgümőkör ritkább a zsidók közt, mint a keresztényeknél. — 3. Felhivandók az orvosok, hogy az aszkórt illetőleg pontos statisztikai kimutatásokat vezessenek. — Látni való, hogy egyes állatvédő egyesületeknek a zsidó metszési ritus elleni harcza mennyire indokolatlan.

— **Szegény zsidók fürdője.** Majnamenti Frankfurtban egylet működik, mely arról gondoskodik, hogy szegény zsidók nyáron gyógyfürdő jótéteményét élvezhessék. Az egyletnek a lefolyt évben 22,661 márka bevétele volt; a kiadások 14,858 márkára ruktak. Van külön gyógyintézete Sodenben. Az épületet R o t h s c h i l d Vilmos bárónótól kapta az egyesület, melynek áldásos működését legjobban illusztrálja, hogy 1889-ben 133 szegény mell- és tüdőbeteg részvált apólasban. A választmány működése mintaszerű.

— **Lévy Bruhl S.,** a párisi cole des sciences politiques hírneves tanára »L'Allemagne depuis Leibnitz« czimű munkát írt, melyben a német egységesítési törekvéseket tárgyalja. A mű nagy feltűnést keltett és német tudósok részéről is elismerésre talált, mely kitüntetésben francia politikai mű ugyancsak ritkán részesül.

— **A német császár rendelete.** Vilmos császár a napokban a hadapródok iskoláztatására vonatkozólag rendeletet bocsátott ki, melyben a vallásoktatásról következőket mondja: »A hittanításban ezen túl az ethikai oldalak emelendők ki különösen. A növendékek mindenk előtt istenfélelemben, maguk iránti szigorban és mások iránti türelmességben nevelendők.« — Mit szólnak hozzá az antiszemiták, kik annyira szerelik a császárt magukénak híresztelni.

— **Szefard község askanáz rabbija.** A belgrádi spanyol zsidó hitközség tudós főrabbi, B e r n

feld S. dr. mindenképen kimutatja, hogy valóban diszere válik híveinek, — mult héten Protich tábornok, a regensség tagja fogadta Bernfeldet és körülbelül másfél órán át értekezett vele a zsidó ügyekről. Megbeszéltek különösen azokat a módozatokat, melyek szerint a zsidó katonák ünnepeken felmentendők lesznek a szolgálat alól. Ez is mutatja, hogy a szerb kormány híve a felekezeti egyenlőségnek és türelmességnek Bernfeld dr előterjesztéseit a tábornok kedvezően fogadta.

— **Zsidó vitézek emléke.** A párisi Souvenir française egylet, melynek elnöke Lewal tábornok és melynek ezélja a haza védelmében elesett katonák sirjainak ápolása, a napokban a de la Victorie-uti templomban emlékünnepelet rendezett. Ez alkalommal Zadoc Kahn grandrabbin nagyhatásu beszédben méltatta a zsidó katonák hősiességét és hazaszeretét.

— **Vallás-rendszerek.** »A világ vallás-rendszerei« című könyv jelent meg a napokban Londonban. A kötet gyűjteménye az 1888—89 évben a South Platze-institute-ban vasárnap délutánként tartott felolvasásoknak. Az egyes vallási rendszerekről más-más tudós tartott értekezletet, még pedig: Rawlison kanonok az aszirok vallásáról, Naotoge Dabadhei a perzsakérol, Leitner dr. a mohamedánizmusról, Castelló a róm.-kath vallásról, Croskey dr. az unitárius hitről, Voysay a theizmusról, Harrison Frederic a humanitásról, Sionett az esoterikus buddhizmusról stb, Zsidó részről értekeztek Mars tanár (az újabb kori zsidók) és Morris József (a zsidóság etikája). A könyv valóban érdekes olvasmányul szolgálhat mindazoknak, kik a különböző vallások alapelveivel tisztába jönni óhajtanak.

— **Negyedfélmázsás biblia.** A vatikán könyvtárának kínesei közt egy rengeteg alaku héber biblia van, mely a masszív kötési táblával együtt 350 fontot nyom. A könyvet a 16. század elején Róma zsidó lakosai nagy tiszteletben tartották és 1512-ben megkérték a pápát, hogy engedné át nekik a bibliát. II Gyula pápa azonban nem fogadta el a küldöttség ama ajánlatát, hogy a zsidók 350 font aranyat adnak a könyvért, mely így továbbra is megmaradt a vatikánban.

— **Rubinstein** Elveszett paradicsom című oratoriumát óriási sikerrel adták elő a müncheni királyi színházban. A főszerepet Kirschner Emil zsidó főkantor énekelte még pedig oly szépen, hogy a királyi család jelen volt tagjai a legnagyobb elismeréssel tüntették ki.

— **Utravaló.** Néhai dr. Adler Baer majnamenti Frankfurt volt rabbijáról beszélnek a következő tréfát: Egy koldusember nagyon is gyakran alkalmatlankodott nála, míg végre a rabbi megunt a tolakodást és elutasította. A kéregető erre kijelentette hogy kitér, ha nem segítézi. Adler hajthatatlan maradt, mire a koldus az-

zal távozott, hogy egyenesen a hittérítő intézethez megy és megkereszleteti magát. — Alig hagyta el a rab-bilakot, a szolga visszahitta. Persze azt hitte, hogy a rabbi mégis megijedt, de a rabbi így szólt; »Tartok tőle, hogy ha gyalog megy a hittérítőkhöz, még utközben meggondolja a dolgot; tessék néhány garas, és menjen kocsin, de siessen, mert félek hogy mégis a mienk marad. A kéregető nem tért ki ugyan, de Adler-nál is kevésbé alkalmatlankodott ezután.

Pályázat.

A congressusi határozatok alapján álló nagyvárad i izraelita hitközségnél üresedésben levő következő állásokra nyitattik pályázat:

1. A **főkántori** állásra, kitől kivántatik, hogy zeneileg képzett, énekkar- és orgonakiséret melletti énekre és iskolai énektanításra képes, baritonhangú kántor és kóre legyen. Évi fizetés **800** frt, **200** frt laktér és a szokásos mellékjövödelmek. Oly pályázó, ki az elemi népiskolákban a **hittant** magyar nyelven előadni képes, **külön 200** frt évi fizetésben részesül.

2. A **karvezetői** állásra, kitől megkivántatik, hogy a templomi énekkar tanítására kellő képességgel s a zenében megfelelő jártassággal bírjon, a magyar nyelvet szóban és írásban bírja, és hogy tenorhangú legyen. Évi fizetés **400** frt; de ha az elemi népiskolákban a **hittant** magyar nyelven előadni képes, külön **200** frt évi fizetésben részesül.

3. **Két metszői** állásra, kiktől megkivántatik, hogy sóchet ubódek legyenek. Évi fizetés **500** frt és **140** frt laktér. Előnyben részesül a Mohel.

Pályázati kérvények, melyekhez képzettség-, eddigi működés-, kor-, családi viszonyok- s kifogástalan vallás-erkölcsös előéletéről tanuskodó bizonyítványok csatolandók, f. évi június 15-ig alulírt elnökhöz küldendők be.

Próbaénekre csak erre meghívottak bocsátatnak s az utiköltségek csak a megválasztottaknak térítetnek meg.

Nagyvárad, 1890. május 7-én.

Adler Ignác
elnök.

Várad i Mór
jegyző.

55. sz. 1890.

Pályázat.

A czeglédi izraelita hitközségnél egy 700 frt évi fizetés, természetbeni lakás, fél sechita és egyéb szokásos mellékjövedelemmel javadalmazott kántori állomás töltendő be.

Pályázóktól megköveteltetik, hogy sóchet-ubodék és kóréh legyenek. Pályázók, pályázati kérvényükkel kapcsolatban eddigi működésük, vallás-erkölesi életük és családi állapotukat kitüntető bizonyítványaikat is kötelessek beküldeni. Pályázati kérvények f. évi július hó 15-ig alólirott hitközség elnökségéhez intézendők. Próbaímadkozásra csakis az előjáróság által meghívottak bocsáthatnak. A választás augusztus hó első napjaiban fog megejteni és csakis a megválasztottnak fognak az előjáróság által meghatározandó utiköltségek megtéríttetni.

Czegléden, 1890. évi május hó 15-én.

A czeglédi izraelita hitközség előjárósága:

Ransburg Adolf

hitk. jegyző.

Váradai Dávid

hitk. elnök.

Pályázat.

A bajai izr. hitközség nép- és polgári iskolánál — önkénytes lemondás folytán — egy 400 frt évi fizetéssel egybekötött népiskolai és kézimunka tanítónői állásra pályázat nyitattik, Pályázók, okl. népisk. tanítónők, sajátkezűleg irt kérvényüket, képzettséget, kort, családi viszonyokat, eddigi működést és egészségi állapotot kitüntető eredeti, vagy hiteles másolatu bizonyítványokkal alulirt iskolaszéki elnökhez f. évi július 1-ig bérmentve megküldeni sziveskedjenek. Kivánnatattik, hogy a pályázók a magyar és német nyelvet tökélylyel, a női kézimunka tanításában kiváló tehetséggel és jártassággal birjanak. Próbaelőadás tartására — meghívás folytán — való személyes megjelenés köttetik ki; az utiköltségek csak a megválasztottnak téríttetnek meg. A választás 1890/91. tanév kezdetétől számított két próbaévre, a végleges kinevezés a két év lefolyta után és a közmegelegedés kivívása után történik.

Baja, 1890. május 5-én.

A bajai izr. hitközség iskolaszéki elnöke

Dr. Bruck Samu s. k.

Pályázat.

A szentesi izr. hitközségnél 500 frt évi fizetéssel, szabad lakással, fél Sechita és egyéb szokásos mellékjövedelemmel egybekötött második előímadkozó állása töltendő be.

Pályázóktól megköveteltetik, hogy Kóre, Sóchet-Ubodék legyenek és felkéretnek, hogy életkorukat, családi állapotukat, eddigi működésüket, valamint vallás erkölesi magaviseletüket és képzettségüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványaikat folyó évi június 1-én bezárólag alólirott hitközség előjáróságához küldjék be.

Az állomás f. évi augusztus hó 1-én elfoglalható, paszkener előnyben részesül.

Próbaelőadásra csakis a meghívottak fognak bocsáthatni, a megválasztottnak 30 frt. átköltözködési és utazási költség fog megtéríttetni.

Szentesen, 1890. május hó 7-én.

A szentesi izr. hitközség nevében :

Freund Márk

h. jegyző.

***Dr. Ecséri Lajos**

hitk. elnök.

*) Lapunk mult heti számában az aláírás sajnálatunkra hibásan volt szedve, mit ezennel helyre igazítottunk.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

M e g n y i t á s á p r i l i s h ó 28-á n.

Kiváló gyógyhatással bir

női bajokban és altesti bántalmakban

Rendelő orvos : dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Egészséges fekvés, - jutányos lakások, — jó vendéglő

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely : Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Kohn Arnold

gazdag sűrűraktárát

(Váczi-körut 14, szemben az Andrásy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sűrű állítás szomorú köteleességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a czég jó hírneve.

= Szombaton és ünneppnapon zárva. =